Informativni list 18

MNOGOLISTNI VOLČJI BOB
Lupinus polyphyllus Lindl.

Avtor: Martina Bačič, Oddelek za biologijo BF, Univerza v Ljubljani, Večna pot 111, SI-1000 Ljubljana

Način citiranja: Bačič, M., 2009. ; Mnogolistni volčji bob *Lupinus polyphyllus* Lindl., Informativni list 18, Spletna stran tujerodne-vrste.info/informativni-listi/INF18-volcji-bob.pdf Projekt Thuja. Datum dostopa: xx/xx/200x

Informativni list je bil zasnovan v sklopu Projekta Thuja, ki je podprt s subvencijo Islandije, Lihtenštajna in Norveške preko Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma.

Splošni podatki o vrsti

Slovensko ime: mnogolistni volčji bob

Znanstveno ime: *Lupinus polyphyllus* Lindl.

Opis vrste:

Mnogolistni volčji bob je vrsta iz družine metuljnic (*Fabaceae*). Je zelnata trajnica, visoka 50-150 cm, z nerazvejenimi stebli in premenjalno razvrščenimi, pecljatimi listi. Listi so dlanasto deljeni na 10-15 ozkosuličastih, približno 1-2 cm širokih lističev. Tako steblo kot listni peclji so redko kratkodlakavi. Socvetja so ovršna, grozdasta, sestavljena iz do 80 ali celo več cvetov, ki so modri do rožnati ali škrlatni.

Rod volčjih bobov je pri nas zastopan z dvema vrstama, mnogolistnim in belim volčjim bobom (*L. albus*). Slednji se od prvega razlikuje po barvi venčnih listov: ti so pri belem volčjem bobu beli, z modrimi konicami, pri mnogolistnem pa modri do škrlatni. Nadalje ima beli volčji bob lističe narobejajčaste in ne suličaste, pa tudi manj jih je, le 5-11.

Območje naravne razširjenosti:
Domoroden je v zahodnih delih Severne Amerike (od Aljaske do severne Kalifornije), kjer raste zlasti ob potokih in drugih vlažnih rastiščih.

Poti vnosa in širjenje: Mnogolistni volčji bob je zaradi barvitih cvetov priljubljena okrasna rastlina. V Evropi so ga začeli gojiti v 19. stoletju, sprva kot okrasno rastlino, nato pa za utrjevanje cestnih in drugih brežin ter za bogatitev tal z dušikom. V predelih s klimatsko podobnimi razmerami kot v domovini se je začel širiti in je postal nadležna invazivna rastlina zlasti v severni Evropi, pa tudi v Alpah. Razširja se predvsem s semeni, tudi nenamerno preko raznih človekovih dejavnosti, npr. s prometom, s transportom prsti, gradbenega materiala in podobno.

Pojavljanje v Sloveniji: Mnogolistni volčji bob je v Sloveniji najbolj invaziven v alpskem fitogeografskem območju, predvsem na Pohorju, Kozjaku (Košenjaku) in v Karavankah. Precej podatkov o uspevanju je iz okolice Ljubljane, sicer pa se pojavlja v predalpskem območju raztreseno. Tu in tam ga najdemo tudi v subpanonskem in submediteranskem območju, a tu zaenkrat vrsta še ni močno razširjena. Pojavlja se ne le ob cestah, ampak tudi

na traviščih. Za slovensko ozemlje njegovo uspevanje na vlažnih gozdnih jasah na Pohorju nad Falo prvi omenja A. Hayek (1910).

Ekološke značilnosti

Habitat: Uspeva vzdolž rek, železnic, na cestnih brežinah, pa tudi na gozdnih robovih, grmiščih, ob gozdnih cest v okolici človeških bivališč. Najdemo ga tudi na pustih traviščih in v združbah visokih steblik, tudi na večjih nadmorkih višinah (čez 1000 m n.m.).

Razmnoževanje in življenjski cikel: Cveti od junija do septembra, razširja se s semeni. Pozno poleti in jeseni se razvijejo plodovi - stroki. V vsakem stroku je 4-10 (12) semen. Strok se eksplozivno odpre in izmeče semena okoli starševske rastline. Semena lahko kalijo tudi po 50 letih.
Kot pri vseh zelnatih trajnicah, tudi volčjemu bobu nadzemni deli na jesen propadejo, iz brstov na površini tal pa na pomlad rastlina ponovno požene. Volčji bob se razširja tudi z razraščanjem s koreniko.

Vplivi tujerodne vrste

Vplivi na biotsko raznovrstnost:
Vpliv na domorodne vrste je najbolj opazen tam, kjer volčji bob raste v gostih in obsežnih sestojih. Tu lahko zatre domorodno vegetacijo. Na ruderalnih rastiščih, gozdnih robovih in cestnih robovih je lahko kompetitivno uspešnejši od domorodnih vrst. Problematično je predvsem uspevanje volčjega boba na površinah, ki so revne z mineralnimi snovmi. Ker bogati tla z dušikom, lahko spremeni razmere v tleh v prid nitrofilnim vrstam tako močno, da se na teh površinah razvije povsem druga rastlinska združba.

Vplivi na zdravje ljudi: Volčji bob je sicer strupen, če ga jemo, rokovanje z rastlinami pa ni nevarno.

Vplivi na gospodarstvo: Ker rastline (tudi semena) volčjega boba vsebujejo alkaloide, so strupene za živino in močno zmanjšujejo vrednost krme. Sorte brez alkaloida so uporabne za krmo. Nadalje prisotnost volčjega boba na travniku lahko oteži košnjo.

Ukrepi

Preventivni ukrepi: Gojenje po vrtovih v okrasne namene ni tako problematično kot sejanje na večjih površinah za utrjevanje cestnih in drugih brežin ter bogatitev tal z dušikom, kar bi bilo treba prepovedati. Ob prodaji sadik ali semena bi morali opozoriti kupce na invazivnost.

Odstranitev ali nadzor vrste: Kjer se volčji bob ne pojavlja množično, odstranjevanje celih rastlin (pletje) ni težavno. Kjer pa gre za večje sestoje, se priporoča redna košnja, po možnosti preden rastline cvetijo in plodijo. Košnja naj se izvaja 2x letno 3-5 let, prvič pred cvetenjem in dva meseca kasneje. Da preprečimo ponovno pojavljanje, kosimo v nadaljnjih letih enkrat letno pred cvetenjem. Rastline je mogoče odstraniti tudi z redno pašo ovac ali goveda (če rastline niso strupene).

Ozaveščanje: Se priporoča.

Viri

Povezave do informacij na spletu:

http://www.floraweb.de/neoflora/handbuch/lupinuspolyphyllus.html

http://linnaeus.nrm.se/flora/di/faba/lupin/lupipol.html

http://www.giftpflanzen.com/lupinus_polyphyllus.html

http://www.nobanis.org/files/factsheets/Lupinus%20polyphyllus.pdf

Znanstveni viri:

Hayek, A., 1908-14. Flora von Steiermark I-II. Verlag von Gebrüder Borntraeger, Berlin. I(1908-1911): 1-870; II(1911-1914): 1-1271.

Martinčič, A., T. Wraber, N. Jogan, A. Podobnik, V. Ravnik, B. Turk & B. Vreš, 1999. Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk [3., dopolnjena in spremenjena izd.]. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. 845 str.

Praprotnik, N. & B. Vreš, 1994. 15. *Lupinus polyphyllus* Lindl. Notulae ad floram Sloveniae. Hladnikia 3: 27-29.

Vreš, B., 1987. Po sledovih 'neznanega' volčjega boba (*Lupinus polyphyllus*). Proteus 49: 313-314.